

Kristina Prytz

På gränsen

- en tankebok om livet och döden

”Eftersom Gud är till sitt väsen skapande,
så är människan till sitt väsen växande”.

Ireneus, 100-talet

”I det innersta rummet där du är ensam
med din Gud ser du världar bli till och världar förgå

I det innersta rummet där du är ensam
med din Gud blir du delaktig av både lidande och salighet

I det innersta rummet där du är ensam
med din Gud upplever du bävande att Gud behöver dig”

Dalslandspoeten

Karl Karlsson

Kristina Prytz levde länge ”på gränsen”. Vi möttes på 1980-talet när Kristina fullföljde sin prästutbildning. Det jag minns mest av henne från den tiden är hennes ”lyssnande ögon”. Det dröjde inte många år innan hon fick erfara sjukdom i sitt liv. Hon förändrades inte, men hon fördjupades. De texter av hennes hand som här presenteras, lyhört illustrerade av fotograferande maken Gunnar, vittnar om en förmåga att avlyssna tillvarons djup också när mörka moln hänger över horisonten. Hon förstår att var och en måste finna sin väg, och söker nu sin egen. Men just därigenom kan hon känna sig som ett med alla människor, ja med allt som finns. I djupet av det egna finns identifikationen med det andra.

Kristina visar oss på den inre tystnad som hjälper oss att bortse från det egna jaget och dess vedermödor. I tystnaden öppnar sig livet för oss och vi förvandlas till öppet mottagande också i smärtans ögonblick. Hopp och tillit väntar på oss, när vi är beredda att ta emot. En sällsam glädje över livet sprider sig över textraderna. Men det är ingen glättad livserfarenhet hon delar med sig av. Också Getsemane med sitt mörker finns närvarande.

Kristina upplevde sig förankrad och älskad. Kärleken blir till livets mening, både den vi tar emot och den vi lämnar vidare. Till sist går det inte att skilja det ena från det andra, lika lite som Gud och människa kan skiljas åt. I kärleken är vi alla ett, förenade med Gud som all kärleks källa. Ingen kärlek kan därför gå förlorad. Den fångas upp och återgår till källan.

Vi lever alla ”på gränsen”, vi är gränsvarelser. För en del är detta mera uppenbart än för andra. För den som vågar lyssna i tystnad inåt det egna livets djup blir Kristinas texter en gåva.

KG Hammar

Öppenhet

Trådarna
löper samman
- förr
eller senare

ALLA våra erfarenheter på det andliga området
tycks viktiga och berikande
när jag släpper prestationskravet
att det bara finns ett
(eller nåja några) sätt
som är mera RÄTT

Vad är det som behövs
för att inte alldeles snurra fel?
Ärlighet tror jag
- mot sig själv och mot andra -
respekt
lyhördhet
i stället för argumentation
och ett öppet sinne
som vill lyssna

Reflektion

Gud finns
Gud bär oss alla
Det finns ett sammanhang
Vi kommer alla
att komma "hem" till sist
även om vägen
kan bli krokig och lång
för många
av oss

Gud, vi är här.
I denna stund, på denna plats
tackar vi för att du är med oss.
Du känner oss, du bryr dig om oss,
vi behöver inte förstå oss för dig.

Gud, lär oss ödmjukhetens tystnad,
vishetens tystnad,
kärlekens tystnad,
trons tystnad,

Gud lär oss att låta tystnad råda
i våra hjärtan och tankar,
så att vi kan höra din heliga andes tilltal
och känna din närvaro djupt i vårt inre.

(Ur: Veckomässa NÄL)

Ditt uppdrag i livet
är att söka sanningen
och att dela med dig av det
som du funnit
(men bara till den som frågar efter det
och som vill lyssna)
men uppdraget är kanske ännu mer
och i första hand
att lyssna till hur andra söker
och vad de eventuellt finner
Är inte själva sökandet viktigare
än resultatet?

Så blir vår uppgift
inte att sträva efter
att äga sanningen
inte heller att förvalta den
utan att ständigt söka den

OM det finns en absolut Sanning
så finns ju den oberoende av
vad just jag anser om den
Min åsikt,
eller för den delen
min tro
kan inte
förändra
verkligheten

Att ha sig själv som utgångspunkt
och referenspunkt
är ofrånkomligt
men också förrädiskt
Hur många perspektiv
går du inte miste om?

Vi är varandras gåvor
- och rikedom
därför att det handlar om
dialog i djup mening
Vi ger
och vi får
mycket

Att bevara inre tystnad,
mitt i larmet...
Att inte ge efter för fridens skull
men att inte heller framhärda
i sin egen ståndpunkt
för att vinna ”striden”

Vägen hem

Vänskap:
Villkorslöshet
utan förväntningar
utan krav

(Från Rom)

Går det inte att tänka så
att varenda människa har sin väg
och sin plan
utifrån ett slags helhet
och sammanhang?

Det finns det
som är rätt och nödvändigt
för just den människan
att gå igenom
för att komma ”hem”

Att vi aldrig kan döma
och ännu mindre fördöma
eftersom vi inte har någon karta
för andra än oss själva

Vi behöver inte vara
världsförbättrare
men vi skulle tro
på varje människas
egen inneboende förmåga och styrka
och att den alltid kan växa
- både hos oss själva
och hos andra

Vishet

Omkring oss
ovanför oss
under oss
– ja överallt
tycks Livet säga:
”Här är jag
och här
och här”
Vilken gåva
som tycks ligga och vänta
bakom hörnen

Jag tänker på den tusenåriga traditionen
av vishet från Östern
som mer och mer börjar komma oss till del
i form av just djupa insikter
i människans själ
och nödvändiga förbindelser
med det gudomliga
Dessa rötter behöver vi tillgång till
för friden
och harmonin i livet
och det är aldrig för sent

Egentligen kan jag inte se
någon som helst motsättning
mellan teologi
tolkad i en mycket bred ram
vilket jag ju valt att göra
och skolmedicin
i kombination med komplementärmedicin
I stället är jag i grunden övertygad om
att någon sådan motsättning
inte existerar
mer än skenbart

Jag skulle kunna säga:
”Allt är Gud”
och
”Allt är Människan”
och det är för mig
på sätt och vis
samma sak

Människa

”Vi är alla människor”
Inget annat
kan förena oss
på djupet
Vi är på väg
tillsammans

Ändå går vi alla ensamma
egna beslut
egna val
ansvar

Alla kommer vi
att komma fram till
det som är avsikten
med våra liv

Någon har sagt:
”Utom på Gud
tror jag just inte
på någonting”
Fast jag vill tillägga:
Jag tror också
på människan!

Förundran

Om du vänder Kristus ryggen
därför att du söker sanningen
kommer du att falla i hans armar
som säger:
Jag är Sanningen

Att med öppet sinne
ta emot allt
- också smärtans kärna

Att inte veta
överlämna sig
undrande
Förundran
att låta sig falla
medvetet
utan att vara tvingad
när ännu valet finns

När jag pratar om viktigast
tror jag
att jag hamnar
inne i
mig själv

Om jag aldrig får kritik
utvecklas jag heller inte
Vissa saker
ska jag kanske bara BE för
- att det är det mest verkliga
tänker jag -
men jag vill ju inte
lura mig själv...
Att ge kritik
är väl också ett sätt
att visa
att jag bryr mig

Det här nära förhållandet (med Gud)
vill jag bevara
- men kanske är det så
att det är jag själv
som inte ser
(det medvetet närvarande
i den egna varelsen)

Kanske är det meningen
att vi ska se och längta mer
när vi ser det
(gudomligt hela) andra?

Livsglädje

En blomma som jag tycker om:
Livsglädjebloomman
Glädjen över själva livet är en blomma
som jag älskar
Den blomman är kanske inte
den allra ståtligaste
och den växer lite varstans
där vi ofta går
så det är inte alltid vi tänker på den
men kanske är det
den allra viktigaste
blomman att plocka
Glädjen över att få leva
att få finnas till
Att få vara

Samhörighet
och gemenskap
och vänskap
är blommor
som växer
i närheten
av livsglädjebloomman

Händer
som vågar plocka
de blommorna
ger åt andra
vänskap
och gemenskap

Och det finns nog fler blommor
som vi behöver plocka
Förlåtelseblommor
och fantasiblommor
kan jag nog också
behöva stoppa in i buketten
emellanåt

Det är nog allra viktigast
att glädjas åt
och njuta av
blommans doft och skönhet
Det här att bara få ta emot
den växtkraft
som finns inbyggd i livet
och se hur den finns
hos varje människa
och särskilt hos den
vi lever samman med

Livskraften

Tro tänker jag
handlar mycket om att våga:
våga leva
våga gå på den inre känslan
våga göra det som vi tror på
en tillit inuti
att vi har fått Livet
till glädje och lycka
- för oss själva
och för varandra

Det är en tro på oss själva framförallt:
Att vi inuti oss har en kompass
som både kan ta ut
och ibland korrigerar riktningen
Men det är också en tro
på att varje annan människa fått gåvan
att hitta meningen med sitt liv
Våra vägar korsas och i varje möte
måste vi våga på nytt
våga ge och våga ta emot
Och vi blir ofta glatt överraskade
av det som vi får
Vi får tro på oss själva och på Livskraften
Då är ingenting omöjligt

Hoppet - symboliserat av ankaret
kan verka lite motsägelsefullt
Ankarets funktion är att hålla oss på plats
medan hoppet är det som ofta drar iväg med oss
Fast jag kan ju också tänka så här:
Att kasta ankar ger oss möjligheter
att vara där vi just befinner oss
Det ger utrymme för frihet
Att vara förankrad
- inte så att det blir fastlåst och orörligt
men just till friheten i nuet
Det förflutna ska inte binda oss
och framtiden ska inte oroa oss
LIVET ÄR IDAG
- precis den här dagen -
just nu och just här är livet
och vi får tänka och säga:
LIVET ÄR IDAG
Vi får vara förankrade i nuet
och låta hoppet
bära oss mot framtiden

Kärleken kan bryta barriärer
som inget annat kan bryta
Kärleken är gränslös
Den är helig - från Gud
All kärlek bland människor är gudomlig
Den kärlek vi ger
och den kärlek som vi tar emot
får malas tillsammans i vardagens kvarn
– det är genom den sammansmältningen
som vi ger mera liv åt kärleken
och genom den får vi mera kärlek i våra Liv
Vi får aldrig glömma
att vi är älskade av Livet, av Gud
Och vi får aldrig upphöra med
att älska varandra
- älska människorna omkring oss
och att älska jorden

Jag tror att det är så
att det som gjorts och görs och sker i kärlek
det kan inte förstöras
det finns för alltid
Och det gäller den vanliga mänskliga
jordiska kärleken
mellan människor
och det gäller det som vi kallar
för Guds kärlek
Det är nog så
att människors kärlek
är en strimma och en flik
av den gudomliga
Den kommer ur samma källa

Guds Ande bor i våra hjärtans djup
Därinne får vi vara som vi är
Ingen anklagar oss
ingen dömer oss
ingen fördömer oss
Därinne i vårt hjärtas innersta
är allt som det ska
Där finns Gud
och där finns vi
Dit återvänder vi
Där får vi vara
Guds ande bor
i djupet av vårt hjärta

Gud
- du Livets djupaste hemlighet
som vi inte måste förstå
som vi inte måste tro på
som vi inte måste någonting alls för
Du som är mitt i alla våra frågor
förtvivlan
ångest
tvivel
Du som inte finns som annat finns;
DU SOM BARA ÄR

Getsemane

Livet är inte enkelt
eller lätt att begripa
Mycket av det som vi tror
och tänker om livet
kan kullkastas på ett ögonblick
Allting raseras
och under lång tid
kan vi inte få ihop bitarna i vårt liv
till en helhet igen

Vi trodde att livet var meningsfullt
och under kontroll
men så plötsligt
är det kaos och mörker
Och i mörkret
ser jag inget
På sjukhus kommer vi nära rädslorna
för vad framtiden kan bära med sig
ovissheten,
ensamheten
- att vara sjuk är ofta att känna sig ensam
även om jag har vänner omkring mig
Livsrummet krymper
Världen blir liten
Att vara sjuk
är att ofta känna
och kanske be:
Gud, låt mig slippa detta..
Gud du som kan allt
hjälp mig undan detta

Lite så tror jag det var för Jesus
när han den där kvällen i Getsemane
ropade och bad:
”Abba Fader!
För dig är allting möjligt
Ta denna bägare ifrån mig.”
Tre gånger ber han om detta
Han ville slippa
Han ber:
”Inte som jag vill
utan som du vill”

Bön handlar inte så mycket om att få
utan mer om att förstå
Förstå sig själv lite bättre
i första hand
mig själv och min plats i tillvaron
Det är klart att vi ska be
Att be är att hitta sig själv
känna sig hemma med sig själv
Att be är att mer och mer
begripa att vi hör ihop
med alla andra
och med allt annat
och med det
som vi kan kalla
för Gud

Livet blir ibland kaos och mörker
Och i mörkret ser jag inget
Det som är det märkvärdiga
är ju ändå att det är i mörkret
som det händer saker
Mörker är platsen
där nytt liv föds
Så är det för fostret i livmodern
- där är mörker
Så är det i jorden
där kornet och fröet börjar gro
Det är som att mörkret
snarare än ljuset
rymmer allting
Hoppet och förtvivlan
döden och livet
uppgivenheten och kampen
”Om det är möjligt så låt mig slippa”
- den bönen kan vi alltid be

Men inte alltid är det möjligt att få slippa
Sådant är livet nu en gång
Och då kan det vara så
eller bli så
att när vi ser och förstår
att det inte är möjligt,
det svåra därframme det måste vi möta
- då finns kraften där -
som att tvingas släppa taget
och tro sig falla ner i avgrunden
och märka att det faktiskt fanns en botten
trots allt
Att märka att även sovande vänner
har sin stora betydelse
- jag är aldrig så ensam
som jag ibland tror

Vi kan sällan eller aldrig
följa varandra till platsen lite längre bort
- där är vi ensamma som Jesus var ensam
men vi kan som vänner finnas i närheten
och vi finns där även om vi sover
Vi behöver varandra för vi hör ihop
och bara när vi vet att vi alla hör ihop
kan vi också uthärda ensamheten

Tro

Vi får vara
de vi är
Här är jag
med
mig själv

Kanske är det så
att det är när vårt liv ställs på kanten riktigt
så har vi Gud närmare oss
För vi nöjer oss inte med mindre
Plötsligt blir vi ärliga
och säger det vi innerst tänker
och det är som om just det
kan öppna dörren
så att vi ser det som vi förut inte såg
Så som Kristina i Duvemåla i sången:
”Du måste finnas”

Varje liten gnista av ärlig längtan
- hur oansenlig den än kan se ut -
det är äkta tro och äkta fromhet
Och det är bra
för i detta är vi alla lika
Ingen är förmer än den andre
Det handlar om vår längtan,
hur mycket längtar vi efter Gud
I vårt inre
har vi alla förutsättningar
att möta Gud
I vårt innersta rum
av längtan och stillhet

Frihet

Vi har politisk frihet
Vi lever i ett fritt land
ett land som har fred
och har haft fred väldigt länge
Och det är svårt för oss
att egentligen föreställa sig
hur det är att leva i krig och ofrihet
När vi hör någon berätta
om krig och förföljelse

så får också fred och frihet
ett lite tydligare ansikte
Vi har åsiktsfrihet
Vi kan säga och skriva och uttrycka
det vi tycker och tror på
utan risk för straff
Ingen lyssnar i smyg
för att sen förråda oss
Det behövs inte så mycket fantasi
för att tänka sig in i
hur det skulle vara
om någon gjorde det

Vi har religionsfrihet
Vi får själva bestämma
och vi har rätt
att få utöva vår tro
och vår religion
fritt

Vi har en yttre frihet
Den kan tas ifrån oss
Att ha den kan hjälpa oss
att leva i respekt
och hänsyn för varandra
När jag ser på den
just i kontrast till ofrihet och förtryck
så säger den att varje människa är viktig,
att alla människor har samma värde

Sen har vi också en personlig frihet
Den förknippar vi ofta med hälsa och styrka
och att kunna bestämma själv över sitt liv
Vi kan vara ofria
bundna på olika sätt
Är jag sjuk är ju det en ofrihet
Vi kan inte göra det
som vi kunde som friska
Att vara beroende är att vara ofri
Den ofriheten väljer vi inte själva
och vi kan inte välja bort den
Den bara drabbar oss
Och så kan det vara med mycket
som händer oss
utan att vi vill det
Och vi blir ofria
Den verklighet vi lever i
är att vi ofta känner oss
- och är -
bundna
beroende
ofria på olika sätt

”Sanningen skall göra er fria”
sa Jesus till dem som följde honom
Och då frågade man honom:
”Vad menar du med
att vi skall bli fria?”
Vi låter den frågan hänga i luften lite
Vad menar du med att vi skall bli fria?
Är vi inte fria?
Trots all frihet som vi har?
Någonstans här
borrar sig plötsligt frågan rakt in i oss
Finns det skikt och nivåer i mig
där jag behöver bli fri?

Och tänk om det är så
att jag inte ens vet om
att det finns skikt i mig där jag är ofri?
”Vad menar du med att vi ska bli fria?”
borrar sig in men vill få oss att se
att sanningen är nära länkad till friheten
När vi orkar och vågar vara oss själva:
Säga ja och säga nej;
då ser vi
att Sanningens följeslagare
heter frihet och glädje
Vi måste aktivt söka
den Sanningen

”Sanningen skall göra er fria”
Det handlar mest om en inre frihet
Det är en frihet
som var tänkt från början
Vi skapades till Guds avbild
Att vara människa
är att leva fritt
som Guds medskapare
Vår verklighet här och nu
är att vi alla är bundna på olika sätt
men också att vi faktiskt kan bli fria
Det Jesus talar om är
att det finns en väg för att nå tillbaka
till denna frihet:
Att vi kan bli fria inuti
även om vi är bundna till det yttre

Hemligheten

”Bortom varje människa
vilar en stor hemlighet
hennes historia
hennes väg
hennes omvägar
det lönar sig
att utforska
ditt och mitt livs hemlighet
livshemligheten över huvud taget.”

Mer än alla ord
större än alla bilder är du o Gud
Ändå är du mig närmare än mina egna tankar
Allt finns till i dig
- min bön och mitt arbete
nuet och framtiden
Du som skapar
försonar
och ger mening åt allt
av din hand får jag liv
hos dig är jag hemma
nu och för evigt

Den barmhärtige samariern

”Gå du och gör som han” sa Jesus
och det var liksom hela predikan den gången
Visst förstår vi vad berättelsen betyder
Att kunna ta emot hjälp och att vilja ge hjälp;
att vara medmänniska åt varandra
är att vara ömsesidigt beroende av varandra
Livet är att ge och att ta emot
I detta finns Gud
Vi tycker ibland att Gud känns långt borta
och frånvarande
Men vi kan lära oss detta:
När vi möter kärleken från en medmänniska
så kommer den kärleken också från Gud
Och när vi ger hjälp åt en annan
- av vår tid
vår kraft -
är det något gudomligt
heligt
som vi ger och gör
Så viktigt är det

Gud
är källan
till allt gott
i världen
Och när vi själva ger
och gör gott
så går vi Guds ärenden
i världen
Svindlande tanke!

Gud
har inga andra händer
än våra
Vi
kan hjälpa till
att göra Gud tydligare
i en värld
som ropar
efter Guds närvaro

Det inre rummet

När det är så här för oss
att oron och bekymren vill ta överhand
då känns det ganska ensamt inuti
och det är inte alltid
som vi har någon i vår närhet
som vi kan ge våra bekymmer till

Bor Guds ande
i djupet
av vårt hjärta?
Kan det vara sant och möjligt
och kan det i så fall hjälpa mig?
Får jag tro på det
om jag är en helt alldeles vanlig människa
som de flesta
och inte speciellt religiös ens
att det skulle kunna finnas något gudomligt
längst där inne, något heligt
Det känns lite bävande
att bara tänka tanken
Kan det vara så
att det finns ett hemligt och heligt rum i mig
där jag skulle kunna lyssna
på ett annat sätt
än vad jag gör annars?
Vad händer med mig
om jag börjar lyssna lite grand inåt?
Vågar jag lyssna?
Vad är det jag kan få höra?

Ängslan
sorg
saknad
ensamhet
Detta känner vi
Det är delar av livet
som vi inte kommer ifrån
Men finns det nåt mer
eller rättare sagt
finns det något
som liksom gömmer sig
i sorgen och ensamheten?
En närvaro?

Om vi lyssnar inåt
kan vi då höra detta:
Du är inte alldeles ensam i ensamheten
Du är inte övergiven
Du är inte bortglömd
Ditt liv är ditt
och du måste själv leva ditt liv
Ingen annan kan göra det åt dig
men kan du tänka att Livet själv
- eller Gud om du så vill -
är där i kampen
tillsammans med dig?

Varje människa
hör samman med det
som vi kan kalla
för Gud
Längst in i vårt inre
finns det
- det hemliga
det heliga
där vi får vila
- där vi får vara oss själva
- där vi får veta att vi är
älskade dyrbara människobarn och gudsbarn
Med denna vetskap
får vi vända oss till varandra
och se på varandra med dessa ögon:
Människobarn som är gudsbarn

Närvaron

Tänk att kunna tänka
och kunna se livet på detta vis:
Vad än som här mig händer
så slutar det dock väl

En slags tillit och trygghet
Inte att ingenting ont kan hända mig
utan att om det händer
så är jag ändå trygg
En sån inställning till livet
kan vi aldrig tvinga fram
Då vore den ingenting värd
Kanske har vi mött en och annan
som har sagt så och vi har känt:
Det har varit så
Det märkliga är bara att det oftast inte
är de förskonade människorna som säger det
utan många gånger är det
de hårt drabbade som uttrycker detta
Det är motsägelsefullt

Att tända ljus
har blivit
en slags demonstration
för tron
på det goda

Jag tror att det är NÄRVARON i mörkret
som är viktigt
Inte att ”lysa upp”
Inte att tro att jag
kan komma med något utifrån
som gör livet enklare
eller löser problemen,
men själva NÄRVARON
utan krav och förbehåll
- den tror jag fungerar som ”ljus”

(från TV-Fyrstad)

”Är kontakten med andra människor
en spegel eller en port?”

”Gud dör icke den dag
vi ej längre tror på en personlig gudom,
men vi dör den dag
då livet ej längre genomlyses
av det ständigt återskänkta undrets glans
från källor bortom allt förnuft.”

Dag Hammarskjöld

Kristina Prytz föddes i Småland. Hon var yngst av åtta syskon och blev själv fembarnsmor. Hennes teologiska grundsyn formades av att hon var närvarande i människors möten med lidande och död. Kristina prästvigdes i Skara domkyrka 1986 och arbetade i många år som sjukhuspräst på akutsjukhuset NÄL (nuvarande NU-sjukvården) i Trollhättan. Hon dog 2005 i cancer efter många års kamp med sjukdomen.

Denna ”tankebok” har sammanställts av brorsdottern Susanne Grimheden i urval från brev, predikningar och texter som Kristina skrev under slutet av sitt liv. Här finns några av hennes tankar från livet på gränsen mellan liv och död, mellan jord och himmel. Boken är tryckt till minne av och som tack för Kristinas liv. Orden tillägnas, i enlighet med Kristinas egen önskan, hennes familj och vänner, patienter, anhöriga, personal och kollegor på akutsjukhuset NÄL, Trollhättan. Dåvarande ärkebiskopen KG Hammar, som skrivit förordet, inspirerade Kristina till att skriva ner sina tankar och reflektioner.

Gunnar Prytz

Att gå över gränsen
till det gränslösa,
passera gränsöverskridandet
vilken ny upptäcktsresa!
Att kanske bestämma sig
för att följa gränsen en bit
innan jag bestämmer mig för att passera.
Nyfikenheten finns
fast jag tänker vänta till hösten!